

PIERRE
BOULEZ
– DISKOGRAFIJA

BOULEZ DIRIGIRA BOULEZA

P.-L. Aimard, F. Boffard, Ensemble InterContemporain, P. Boulez
DG 445 833

Izdanje broji desetljeće otkad je objavljeno, ali budući je to dobar izvor za shvaćanje Bouleza, vrijedi ga istaći. Deutsche Grammophon daje priliku Pierru Boulezu (a i kako bi drukčije kad se zna koliko Boulez voli dirigirati) da napravi izbor svojih skladbi i predstavi ih javnosti na ploči. No, nije baš sasvim tako. Većina je ploče posvećena *Notations*, skladbi za solo klavir, a potom dolaze *Structures za dva klavira*, i tek potom ono što je Bouleza izbacilo u prvi plan i što toliko naglašava, ansambl Intercontemporain sa skladbom *...explosante-fixe...*. Klavire sviraju Pierre-Laurent Aimard i Florent Boffard.

Danas, a isto tako još više ubuduće, pisati 'notacije' čini se smislenim tek za onaj naraštaj skladatelja koji su se, ponukani Schönbergom, odrezali od bilo čeg duševnog i organskog u glazbi, napustili ritam, melodiju i sve ono što živi u glazbi, da bi, još uvijek pod jekom i dojmom tonalnog sistema, neko vrijeme, 20-30 godina, pokušavali vjerovati da je to što rade nešto novo. A to što su radili je bila dogmatika prvoga reda, jer su htjeli graditi na nečemu razgradljivom, tj. inteligenciji i analizi, budući je to prvenstvena zadaća strukturalne inteligencije. Neki su se na vrijeme osvijestili, kao Boulez, a neki nisu, i natrpavaju sveučilišta i koncertne dvorane nečim u što nema nikakvog smisla vjerovati, jer se ne može slušati. Da Boulez nije dirigirao u Pariškoj operi standardni operni repertoar poput Bergove *Lulu*, i on bi ostao bez slušatelja.

Tako *Notations* pariraju Stockhausenovim *Klangfigurama* a IRCAM djelatnost *Grupama* velikog njemačkog inženjera kojemu se divio Kelemen. No, u Pierra Bouleza je još umjetničkog nerva a i dovoljno je Francuz da pazi na to gdje se može a gdje se ne može svidjeti publici, pa se polako počeo vraćati natrag. Puno polakše nego li što je od tonskog sistema otišao. Bolje reći, ostavio si je tonove, ali kao siročad, bez konteksta. *...explosante-fixe...* hrabar je pokušaj da izađe iz monotonije besmisla, snažna borba za neki glazbeni jezik kojim bi se možda trebalo obratiti slušateljstvu. Njegovi vjernici u ansamblu Intercontemporain sviraju predobro da ne bi iskoristili svaku komu za neki akcent, neko obogaćivanje ispražnjene fantazije.

U filmu koji je Boulez dozvolio da se snimi o njemu, oko 1970. godine, Pierre Boulez maše u srednjem planu nad glavama svog ansambla. No, ova ploča, koja otprilike isto toliko traje, daje puno više od toga i dobar je dokaz zablude o avangardi, ali i toga da 'naletavanje' na mine spada u posao svih prethodnica.

Đurđa Otržan

SUR INCISES, MESSAGEQUISSE, ANTHEMES 2

J.-G. Queyras, A. Gerzso, Ensemble InterContemporain, P. Boulez
DG 477 6351

Djela okupljena na ovom izdanju Deutsche Grammophona nastoje ukazati na nit koja se provlači kroz opus Pierrea Bouleza, a riječ je o vrlo promišljenom razrađivanju i doradivanju pojedinih kompozicijskih ideja

putem različitih instrumentalnih medija. Time se zapravo želi istaknuti da je Boulez bio autor koji svoje zamisli nije smatrao konačnima, već otvorenima za daljnja, nova istraživanja i transformacije. Na ovom kompaktnom disku objavljene su *Sur Incises* (1996.-1998.) za tri glasovira, tri harfe i tri udaraljke, *Messagesquisse* (1976.-1977.) za violončelo solo i šest violončela te *Anthemes 2* (1997.) za violinu i elektroniku. A sva tri spomenuta djela propituju mogućnosti solističke glazbe, odnosno glazbe za solističke instrumente, direktno ili referirajući se na djela koja su im prethodila, srodna ili čak istoimena. Polaze od 'solističke' ideje koju, potom, transformiraju u raznovrsne oblike glazbene interakcije.

Messagesquisse je ovdje jedina koja nema direktnoga prethodnika, ali odnos solističkoga spram grupe instrumenata, i to još svih violončela, otkriva se u vrlo zanimljivim kombinacijama koje, u Boulezovom stilu, nadilaze čistu violončelističku zvukovnost i približavaju se drugim sferama '(ne)zvukovnoga' spektra. K tomu, gotovo asketsko trajanje četiriju stavaka, od pola do najviše tri minute, nikako se asketski ne ukazuje u pogledu strukture, budući da je kratko trajanje nabijeno intenzivnim i u valovima navirućim glazbenim idejama.

Skladba načinjena od dva *Momenta*, *Sur Incises* je produkt Boulezova istraživačkog razvoja prijašnjega djela sličnoga naziva, *Incises*, skladanoga za glasovir solo. Početnu solističku klavirsku ideju skladatelj širi na tri grupirana instrumentalna medija, glasovir koji se triplicira, harfe, također trojnoga broja, koje simboliziraju klavirski žičani dio, te udaraljke, sastavljene od zvona, vibrafona i marimbe, koje se ukazuju kao

rezonantna pozadina klavirskoga tona. Znači da je klavirski zvuk po sebi rastavljen na njegove pojedinačne komponente te zatim ponovno grupiran, ali na sasvim specifičan i nov način, koristeći tri raznorodna instrumentalna medija.

Osjećaj prostornosti zvuka, koji se preispituje u djelu *Anthemes 2*, nalazi svoje podrijetlo u istoimenoj prethodnici, *Anthemes*, koju je Boulez napisao za violinu solo. U aktivnoj suradnji s Andrewom Gerzsom, Boulez tu prostornost širi putem elektronički modificirana zvuka violine. Rezultat biva svojevrsan razgovor violine sa samom sobom i s prostornošću koja ju okružuje. Posebno je važno spomenuti da je ovo djelo nastalo na temelju zajedničkoga razmatranja početne ideje, budući da je Gerzs čest Boulezov suradnik na djelima koja uključuju neku vrst elektronike.

Ansambl InterContemporain jest ansambl Pierrea Bouleza, njegovi članovi, koji su redom interpreti na ovom kompaktnom disku, rade, sviraju, dišu i promišljaju sa svojim osnivačem, tako da nije nimalo neobično ustvrditi izrazito visoku kvalitetu ne samo izvedbe, već i interpretacije. Bilo da je riječ o gore navedenim solistima ili ansamblu u cjelini, kvaliteta je uvijek na jednako visokoj razini. Osobito je važno da se ta kvaliteta ne iscrpljuje tek u vrhunskim tehničkim sposobnostima izvođača, već oni doista prodiru unutar tekture te izvlače van prema slušateljevu horizontu sve one bitne elemente i poveznice o kojima je prethodno bilo riječi. Vrlo je vjerojatno to zasluga samoga Pierrea Bouleza kao njihova 'mentora'.

Mirta Špoljarić

HARRISON BIRTWISTLE

Theseus Game, Earth Dances

M. Brabbins, P.-A. Valade, Ensemble Modern, P. Boulez

DG 477 0702

Snimke dvaju orkestralnih djela britanskog skladatelja Harrisona Birtwistlea, objavljene u ediciji 20/21. *Earth Dances* su iz sredine osamdesetih godina prošloga stoljeća, dok snimka *Theseus Game* potječe s praiizvedbe djela, održane 2003. godine. Birtwistle nije nezanimljiv skladatelj: ima osjećaj za prikaz dramske akcije, što je razvidno i u ove dvije kompozicije. U obje se polazi od pojedinačnih elemenata čijim se suprotstavljanjem postiže svojevrsna napetost koja se na kraju razrješuje.

U *Theseus Game* se tako melodijska linija, kao Arijadnina nit, neprestano seli od jednog do drugog instrumenta, a ono što čini 'okoliš' tog preuzimanja i tkanja agresivne su akordske nakupine, koje ga na stanovit način ometaju, čineći svojevrsan labirint kroz koji valja proći. Djelo završava nestankom akordskih blokova – Tezej je pronašao izlaz.

Kompozicija *Earth Dances* već naslovom aludira na *Posvećenje proljeća*, na koje se oslanja i u kompozicijsko-tehničkom pogledu. Kao i u Stravinskog, i u ovome djelu polazi se od zasebnih slojeva koji imaju neko specifično obilježje, obično intervalsku strukturu ili ritamski impuls. Njihovim naslojavanjem i preslojavanjem događaju se sudari u kojima nastaju nove, neočekivane kombinacije, pomicanja, prestrojavanja. Drugim riječima, radi se o djelima koja se oslanjaju na prokušane modele,

djelima koja danas više ne zbunjuju ili šokiraju. Ona su, štoviše, značajki instrumentirana, što se može čuti u ove dvije nadahnute izvedbe, od kojih osobito prva, u kojoj čujemo jedar, pun zvuk Ensemblea Modern, zaslužuje spomen. Možda je upravo 'solidnost' tih djela i bila razlog zbog kojeg ih se uvrstilo u ediciju 20/21. No, s obzirom da je riječ o relativno novim kompozicijama, možda je taj korak ujedno i pokušaj da 20/21 izađe iz oklopa antologije, zahvaćajući aktivnije u samu novoglazbenu scenu.

Dalibor Davidović

IGOR STRAVINSKI

Pétruchka, Le Sacre du printemps

Cleveland SO, P. Boulez

DG 435 769

Pierre Boulez i Cleveland Symphony Orchestra na ovome CD-u izvode *Petrušku* u originalnoj verziji iz 1911. godine, dakle s prvobitno zamišljenim velikim orkestrom. Petruška je, naime, slijedeći Stravinskijev balet naručen od Djagiljeva i Ruskog baleta, koji kao glazba, po nekim novim elementima koje Stravinski nije dotada upotrebljavao, odnosno prema novom odnosu prema nekim glazbenim gradivnim elementima upućuje na ono što će se kasnije događati u *Posvećenju proljeća*, nastalom dvije godine kasnije, 1913. godine. Čak su i neki djelovi *Petruške* nastajali u skicama prvobitno namijenjenima *Posvećenju*. Stravinski i ovdje nastavlja koristiti oktatonsku ljestvicu, a jedna od često spominjanih

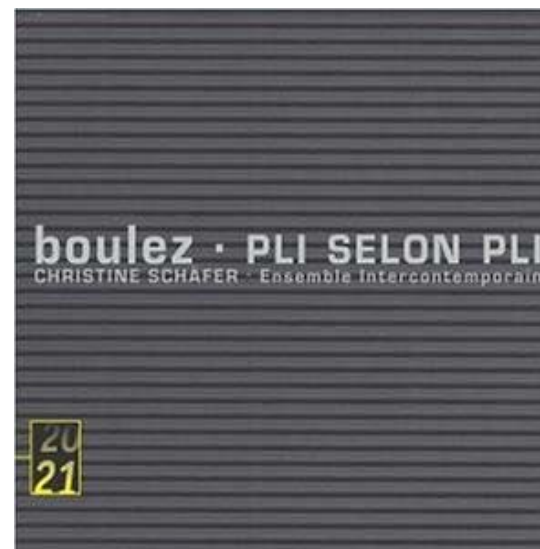
novina, kao eventualno moderniji zahvat onoga vremena, je superpozicija akorada C-dura i Fis-dura (nazvana Petruškin akord), tumačena kao bitonalitetna situacija. Ritam, koji je kao važni konstruktivni element već nagovijestila *Petruška*, još značajniju ulogu ima upravo u *Posvećenju*.

Međutim, za razliku od spomenutih skladbi u kojima se ritam afirmirao uglavnom kroz neku vrstu ostanatnih ponavljanja, a manje kroz promjene metričke slike, u *Posvećenju* upravo ovo posljednje izbija u prvi plan. Dok je u *Žar-ptici* i *Petruški* melodijski element još uvijek igrao važnu ulogu, u *Posvećenju* je on od marginalnog značaja. *Posvećenje* se u cijelosti podređuje ritmu i radu s ćelijama nejednakog i različitog metarskog trajanja. I to je upravo ono bitno. Doda li se tome dakako i veća disonantnost zvukovlja, utemeljena na većoj uporabi politonalitetnih struktura, nije ni čudo što se takvoj vrsti zvukovlja i pripisivao epitet barbarskog, što je kod praizvedbe rezultiralo, kako znamo, skandalom. Ono što nikako ne treba zaboraviti je da je ruski ili slavenski folklor u pozadini gotovo svakog dijela tzv. ruske faze, pa tako i kod *Posvećenja*, u čijem je slučaju toliko apstrahiran da ga je gotovo nemoguće dekodirati ako se u analizu ne uzmu u obzir skice.

Cleveland Symphony Orchestra pod Boulezom upravo oduševljava izvedbom *Posvećenja*, a izvrsnost se najbolje očituje u onim staccima gdje ritam, dakle udaraljkaški korpus ima dominantnu ulogu. U svakom slučaju, Boulezove interpretacije Stravinskijeve glazbe ne ostavljaju slušatelja indiferentnim, pa vjerujem i da onoga tko baš i nije ljubitelj Stravinskog može potaknuti na aktivno slušanje.

Vesna Rožić

Diskografija Pierra Bouleza:

Pierre Boulez:

Pli selon pli

– Portrait

de Mallarmé

Christine Schäfer,

Ansambl

InterContemporain,

Pierre Boulez

DG 471 344

P. Boulez: Repons, Dialogue de l'ombre double

Ensemble InterContemporain, P. Boulez

DG 457 605

C. Debussy: Jeux, La Mer, Prelude a l'apres-midi d'un faune

LPO, P. Boulez

EMI EMX 9502

C. Debussy: Pelléas et Mélisande

G. Shirley, D. McIntyre, Covent Garden, P. Boulez

E. Varèse: Arcana, Amériques, Ionisation...

NY Philharmonic, P. Boulez

Sony SMK 45844

R. Wagner: Der Ring des Nibelungen

Orchester der Bayreuther Festspiele, P. Boulez

Philips 426 211